

УГЉЕША ШАЈТИНАЦ

ДАВИД*

Аљошка спава на двоседу, испод монплезира. Људмила говори тихо али наредбодавно. Да се исеку изданци багрема, које сам оставио све у нади да видим како се који понаша па да га пустим да израсте у дрво. Устаје и показује ми. Одох по маказе. Сашењка се љуља на пластичној љуљашци и додацује ми у пролазу „личите”. Аљошка и ја? Не, ти и сестра. Али, она је лепша, дабоме. Сечем немилице све што му је у висини главе, дете се већ огребало. Али, јунак је. На стомачићу му хоризонтална линија од багремовог трна али он не мари. Сама се љуља, каже Људмила, а ветра нема. Љуљашка? Сама, да, па орах се љуља, грана па онда... Је л’ си сигуран да је тај песак чист, у базену? Чист, него шта, остало од подзиђивања иза куће. Просејао. Он је природни филтер и тако ћу само пола воде да му мењам у базену, свако јутро. Жука спава на малој осматрачници коју сам склепао од дашчица и четири стуба. Имао сам неку идеју да живини направим спаваону али они су се определили за крошњу дгуње па стубови остали. Одлажем Томино пресељење у суседство али деца сваки час питају кад ће престати да сиса. Касније је „господин човек”, Жука и он јако личе у својој пламеној оранж боји али он је смиренији, повучен, не отима се око хране и ретко оглашава. Жукина распричаност, по Мили, приписује се мом утицају. Настави коју сам водио у истој соби где су боравили као мали али чак и као још нерођени, у утроби мајке која је лежала иза леђа и била принуђена да слуша. Мораш да се решиш тих мачића кад дођу, биће их превише. Пробаћу. Људи обећају али после нађу изговор. Језекиљ и Игуман би али имају псе у дворишту. Лолика прође травњаком па се извали на осунчану земљу.

* Одломак из романа у рукопису *Кољка и Сашењка*.

Господе Боже, колика је! Аљошка се буди, грабим га и док се не присеби гњавим по рукама. Онда крене да дречи, само мајку хоће. Од болештине, неизлажења и одлагања посета сасвим се везао за Људмилу и мора увек да му је у видном пољу. Њему прошла прва а мени дошла педесета. Ал' ће ме и упамтити. Нема везе, он је престолонаследник, све ће ово бити његово. 'Оћете ви једно? Знам да на шеснаестом спрату престоничког солитера већ имају једну времешну баба-девојку од мачке али питам. Зет би, сигурно, али она сад не зна где да се окрене. Једном речју – не долази у обзир. Благослов је ово дете.

Таман да не давим са сећањима. Кад је ту, човек гледа у будућност. „Не живи туђе животе”, опет чујем мајчин глас. А, што да не идете на море? Ако дозволе, не знам. Мама и ја ћемо долазити и хранити мачке и кокошке, Аљошка ће имати базен, овде је хладовина. Лепо ми, прича се о животу, о кашицама за бебе, ја славим Аљошкино добро варење, помажем око мењања пелене, саветујем испразно ал' ипак се трудим. Нисам ни Људмили причао како сам једном био у том дому где је Вукашин био смештен. Случајно сам се затекао јер је тетка мог кума радила тамо а ја сам га возио да нешто преузме од ње. Знала је да смо браћа и у сред мог одсутног чекања да кум заврши шта има па да кренемо – 'оћеш да га видиш? Могу? Он је у одељењу с децом која не говоре и имају моторичке сметње али могу да те одведем. Нека, можда ипак не. Мислио сам на стрица Кољку и како би он реаговао. Да ли би дозволио? Није тада било мобилних телефона. Шта би он, на друго нисам мислио. Она чека. Ипак не, не знам како би стриц... Кад смо се вратили, прође неко време и сретнемо се. Био сам. Могао сам да одем да га видим. Нисам знао да ли би ми дозволио. Бих, што да не. Уђутао сам. Ништа ми замерио није али себе сам разочарао. Таман да кажем – сећаш се да је стриц Кољка рекао да на Вукашиновој сакрани хоће да види само тебе и мене – али нисам. Друго је сад. Мајка је и све је другачије. На крају, није ни било тако. Били су тамо и мајка и отац. И још неког је било. Залази сунце и они би да крену. Пратим их, скупљам играчке с Људмилом, торбе с флашицама и кашицама. У малом дворишту, испред оронулог кокошињца, Људмила усхићено објављује да је у стару сламу управо замакао јез. Приђем али већ се добро сакрио. То је добро. Ждраће бубе и стражарити ноћу. Да ми помогне нешто, пита преко рамена с дететом у наручју. Нека, све ћемо то Мила и ја. Кад одемо на море она и мати ће побациати неупотребљиво. Ти не знаш шта је „неупотребљиво”. Одоше. Сео сам под монплезир, запалио. Сашењка се дошуњао, мерка пресвучени метални двосед. Не приближавај се, ту

може само Аљошка да лежи! Сместио се у лигиштул. Шта ћемо с' оним? Можеш ли још мало да сачекаш? Да ли си причао с пилотом? Нисам ал' га лажем да јесам. Не могу Драгану да изговорим нешто као „он је авет, не види се”. Ти отвориш ауто, он уђе, ја ћу то видети ти нећеш. Одвезеш се на посао, на аеродром, као што то сваки пут чиниш. Не журиш, да он може да те прати, биће свиме очаран па тиме и помало одсутне пажње али пратиће те. Кад слетиш у Египат, само мирно. Он ће по отварању авиона већ знати где да изађе и готово. Зато лажем да би „могао тек крајем јула”. Око рођендана стрица Кољке. Шта да ради још месец дана? Причај, Сашењка. Како сам коначно стигао у Москву? Запросио Наталију Николајевну? Одбили ме, мислио сам то је коначно. Мати богомољка, сачувај Боже. Дај друго онда. Моје прво и једино иностранство? Ерзурум. Ето, ипак сам искорачио. Додуше, у склопу војне интервенције. И Љовушка и млађи Рајевски били тамо, на Кавказу. Само сам их срамотио. Јахао на Турке с' цилиндром на глави. После ме спасавали да ме не сатру на оној ливади. Волео сам да спавам у шатору. И шашљик сам тамо јео. Ех, шашљик! А, Ерзурум? Писао сам, не гњави. Узми па прочитај. Нека, бар сам негде био. Бенкендорф одобрио? Знао је, и он и цело Треће одељење, увек, где сам, шта радим, колико трошим, шта говорим. Вратио се, оженио. Напустили Москву. У Петропољу, милом царском Петрополису који су ми за навек згадили сасвим сам био под надзором. Мислио сам, биће пара. Дошла деца, Наташа не престаје да купује балске хаљине, никад доста. Цар дао. Не плату, кредит. Да га отплаћујем од службеничких примања. Робија, батице. Ниси умео с ловом. Ниси имао ни кад је Бајрону била годишњица смрти па си свештенику у Светогорском манастиру дао двадесет рубаља за парастос лордовој души. Ти не би? А он ме гледа, примио али нисам му јасан. Тамо неком Енглезу да држи опело?! Живиш туђе животе а онда полако и туђе смрти. Писао бих ал' не би да буде препатетично. Сад сви пишу те агномнисије, сећају се ближњих и силно пате. Баш те брига! Шта су све причали за моје „Цигане”, за „Годунова”, те „неумесно”, „преслободно”, „осећа се утицај”. Значи, дао ти кредит, зликовац? Тридесет хиљада рубаља а плату замрзао на име отписа дуга за кредит. Наћи ће се већ неко решење, обећавам. Спаковаћемо те и у Африку. Рећи ћу ти једном зашто је то важно. Зашто ја без тога нећу никад наћи мир. Онда се исправио у лигиштулу и показао руком ка малом дворишту. Крупан, живахан јеж, грицкао је нешто на стази.

И Натан

Отац седи у лигиштулу. Крошње багрема као крила оријашких нојева шире се над баштом. Ебигејлина деца већ су порасла, Годунов и Ирац кидишу на тинејџерке. Скувам кафу ал' не могу да седим већ док се отац служи кружим по травњаку, поправљам. Од пет бреза две ће остати. Ове су сасвим суве. Док проверавам колико полозим једну младицу у стаблу, до саме земље. Пукла к'о шибица. Нека, даћу ти паре, купићеш нове саднице. Касије лежи испод оца. Друго је сад. Ово више није она кућа. И не треба да буде. Ти си сад господар овога. Ради како ти мислиш. Неће да причамо о Арарату, само одмахује главом. Издавач је план за ову годину закључио. Биће следеће. Не зна шта да ради. Да ли да напише текст и пошаље га новинама. Новчани део награде за поезију никад му није исплаћен у целости. Оснивач објавио да је уплатио све, дали фотоафију за престонички лист. Нећу да умреш од тога. Биће, ако су људи. Мислиш да није исто? Стално заборављам да је стриц Кољка његов млађи брат а кад ме подсети ућутим и не умем да замислим како би' ја. Док је тај конк био отворен, без прозора, прича тихо али не смирено. Тетка Љубица је дошла из Ботоша, с Кетом. Он је, њен муж, већ био тешко болестан. Нешто су обављали у граду. На колима су дошли. Коњи су тамо пасли а они су имали да преноће. Твој деда, мој отац, донео је један од оних првих, простих магнетофона, вероватно из позоришта. У конку су седели. Ту Стојанка, овде баба Даница, они и ћале. Показивао им је ту справу, говорио да може да снима људски глас и да се онда пушта и слуша. 'Ајде, Љубице, певај нешто, ја ћу да те снимам. Отпевала она, знала је те старе, банатске песме. Ћале премота и пусти. А, Стојанка, Даница и она, седе и плачу. Био сам основац, у вратима сам стајао, нису ме ни приметили. Има таквих слика које без речи памтиш. Предложим му да одемо један дан до Русалских језера, до Милиног ујака и брата, да обиђемо Херувима. Хоће. Жука се пропиње да види ко је у лигиштулу онда скочи оцу у крило, гледа га. Мачке су битне. Кад год је била надгласана, кад год јој нису дали да и она нешто каже или је штета већ била начињена, увреда јој нанета а извињење изостало – моја мати би дохватила мачку, села на хоклицу и у крилу је мазила. Бесомучно али нежно. Сваким новим преласком шаке преко мачијих леђа тескоба је њежавала све даље и даље. Добро сте урадили тај забат. Бацајте, само, ипак, пази на оно порцуланско лонче. Знаш где је? Угланчано и збринуто. Све што је деда са собом донео с принудних годину дана рада у швабском домаћинству за време рата било је то лонче. Осликао мотивом цветног букета. После је шлогирани Деспот само из

њега јео. Дробио хлеб у млеко. Компот. Шербет. Само из њега. Спаковао сам му кутију минијатурних јаја и одвезао га на други крај града. У сумрак, дошла је Мила и донела сладолед. Шта ћемо с Лоликом кад дође тај час? Где ће се омацити? Кућа је сређена, не могу више да је пуштам у собе. Знаш да ћеш урадити то. Не, мора да остане тако. Нека се навикне. Отишла је за њом. Женска солидарност. Трома, збуњена Лолика и за њом Мила. Сашењка се интересовао шта би још ставио у приче о њему. Имам идеју само за две. Ако би писао роман, онда би направио конструкцију – један део радње био би ту само да повеже почетак и крај. Наиме, тајно друштво „Пушкиниста” има пред собом задатак. Сврха њихове акције је да у маси имиграната који из Африке плове ка Европи пронађу девојчицу која је нико други до Лагања, она сестра твог претка Ибрахима, познатијег као „Арапин Петра Великог”. Да, дакле баш она, Лагања која је дуго и далеко пливала за бродом који је твог претка водио далеко од куће. Али, она се удавила. Ко каже? Тело никад није пронађено. Фантазија допушта да је све ове векове провела у Средоземном мору чекајући на неки знак. Куда? Дакле, друштво је забављено њеним спашавањем и довођењем у Светогорски манастир, где лежиш ти, највећи од свих Ханибала, добро, Пушкина, али, њу само занима мајчина линија и на гробу се дешава чудо. Какво? Не знам, смишљам. Али, то нас доводи до друге приче. Она се плете од низа појединачних прича, има их девет колико је и погинулих момака у покушају да твој гроб буде разминираан. Све су то млади црвеноармејци, родом од Чукотке до Дњестра. Девет погинуло, двадесетитроје рањено. Један од деветорице је командир, али, суштина је у девет породица, мајки и ближњих којима стиже вест да им је син и брат страдао у разминирању Пушкиновог гроба. Зашто су га минирали? Фашисти, човече, немачке јединице. Од музеја су хтели да направе културни центар а гроб су ти минирали. Све у свему, не чини се пуно, за почетак, али, то може да се разради. Више ми се допада фантастични део. Ово друго је страшно. Толико смрти, стварних. Е, па, ти си хтео поред мајке да лежиш. А цару који се упрпио да твоја смрт не изазове побуну народа тиме си још и услугу учинио. Ти ниси, човече, био довољно лојалан да те се изложи у Исакијевском Сабору?! Тебе су жандари у сандуку, ноћу, изнели из Петрограда као да си умро од куге! Ти људи су погинули због мене. Видиш која сам ја несрећа! Хтео сам да с тобом прођем и то писмо Жуковског твојом оцу, након двобоја и твог умирања у кући. Нека, дај ти само то писмо да га ја сам прочитам. Ниси га читао пре? Нисам, што? Мучно је, Сашењка. Тамо су описани последњи сати твог живота. Од рањавања до смрти. О смрти ти не умеш да кажеш ништа, зато,

дај га овамо. Донео сам му књигу у којој се налази писмо Жуковског и оставио га да чита на миру. У конку је Мила чешкала Лолику извртну на леђа. Стари тршчани сталак за цвеће лежао је на столу. Извртнут, подсећао је на велику корпу. Узео сам га и ставио пред Милу. Видиш, једно ћебе и од овог би се могла направити велика колевка. Ту може да их омаци. Иза наших леђа чуло се крцкање мачијих гранула. Око тањирића обигравала су два јежа. Давид није сам.